

nöksége, Vas Megye és Kőszeg Város Önkormányzata mellett számos helyi intézmény és vállalkozó is támogatta.

E helyütt sajnós el kell tekintenünk felsorolásuktól, de mindenképpen köszönetet kell mondanunk „névtelen” szponzorainknak is, mert nélkülük regionális szakmai konferenciánk mindenképpen „szerényebbre” sikeredett volna.

A sikeres megvalósításhoz nagymértékben hozzájárultak – konkrét feladatok vállalásával – szervezetünk tagjai is. Az ő munkájukat is köszönet illeti!

Az MKE Vas Megyei Szervezete évről évre feladatának tekinti a szakma figyelmének felhívását a könyvtári munka egy-egy aktuális területére. Rendezvényünk jól illeszkedett az utóbbi évek általunk megvalósított, országosan is egyedülálló szakmai programjai közé, amelyek közül szerteágazó képzési tevékenységünket és az 1999 májusában Szombathelyen megtartott, kétnapos, *A nemzetiségek könyvtári ellátása a Nyugat-Dunántúlon* című regionális konferenciánkat mindenképpen meg kell említenünk. S már készülünk is a következőre.

2001 őszén *A régió- és országhatárokon átnyúló térségi információs szolgáltatások* témakörében szándékozunk a könyvtárosoknak újabb tanácskozási lehetőséget kínálni Szombathelyen, a Berzsenyi Dániel Főiskola Könyvtár- és Információtudományi Tanszékével közös rendezésben, amelyre ez úton is minden kedves érdeklődőt szeretettel meghívunk.

Kappel János
az MKE Vas Megyei Szervezetének elnöke

A biblioterápia mint speciális olvasószolgálati tevékenység*

Ha lenne előadásomnak alcíme, az így hangzana: értékeljük újra a biblioterápia lehetőségeit, *itt és most!* Mondandómat pontosabban kifejezném ez a felhívás, erre szeretném buzdítani a kedves kollégákat. Aktualitásából ugyanis mit sem veszített, a körülmények viszont most jobb esélyt biztosítanak meghonosodására. Megpróbálok érvelni az állításaim mellett.

Több mint két évtizede adtam, adtunk hírt először a biblioterápiáról a hazai szaksajtóban mi, az akkori KMK olvasáskutatói. Nekem személy szerint gyakorlati tapasztalatom fűződött hozzá, kollégáimmal, főként Nagy Attilával pedig igyekeztünk közzé tenni minden, akkoriban hozzáférhető szakirodalmat.

Mind a külföldről beszerezhető elméleti ismeretek, mind a szerény mértékű hazai tapasztalat arról győztek meg minket, hogy a könyvek, az írott irodalom gyógyító erejének a kihasználása nagy lehetőségeket rejt magában, továbbá a könyvtárhoz, a könyvtárhoz való kapcsolódása is egyértelműnek tűnt.

Meg kell mondanom, hogy hazai híradásaink minimális késéssel követték a biblioterápia mértékadó, amerikai, mozgalmoszerű elterjedését, hiszen ott

is csak az 1960-as években vált széleskörűvé a biblioterápiának ez az ún. pedagógiai-önismerteti vonulata, a jóval korábban bevezetett klinikai biblioterápiával szemben.

Sokszor elmondtuk, leírtuk, hogy a biblioterápiát ebben a tágabb értelmében jellegzetesen könyvtári, könyvtárosi tevékenységnek tekintik világszerte, s a könyvtári szolgáltatások között tartják számon.

E felfogásnak az az alapja, hogy e tevékenység részesei a könyvtárosok mindennapi munkájában is pontosan kimutathatók: rendszeresen végeznek irodalomajánlást, műveket választanak ki sajátos olvasói igényeknek megfelelően, gyakorta vezetnek műértelmező, műmegbeszélő foglalkozásokat.

A biblioterápiás tevékenység esetében ezeket az elemeket kell szintetizálni, hiszen egy speciálisan kitűzött cél érdekében összeállított olvasóprogramon való közös végighaladásról van szó. Előnyeiről pedig annyit, hogy az irodalmi mű nyújtotta élmény csoportos feldolgozása többoldalúan képes befolyásolni a személyiséget, az írói üzenet így biztosabban eljut befogadójához, s a mű hatásához hozzáadódik a csoporthatás (közösségi magatartásformák), továbbá a foglalkozásvezető-könyvtáros hatása, akinek felkészültsége, emberi magatartása biztonságot, segítséget jelent a résztvevőknek azáltal, hogy ő maga is megerősíti, hitelesíti számukra a mű által közvetített erkölcsi-emberi tartalmakat.

A biblioterápia mibenlétéről nem is kívánnék többet szólni, sokkal inkább a „jelenségről”. Néhány eredeti, jó hazai kezdemény után is elszigetelt jelen-

*Elhangzott 2001. május 28-án Kőszegen, a regionális olvasószolgálati tanácskozáson

ség maradt, egyáltalán nem vált mindennapi gyakorlattá a könyvtári munkában. Az okok között bizonyára épp úgy szerepe volt a könyvtárakban szokásos létszám-, idő- és pénzhiánynak, mint a felkészítés, a képzés megoldatlanságának. Ezen túl, úgy gondolom, szerepe volt ebben a könyvtárosok gyanakvásának és általános idegenkedésének a terápiától. Ezen közben más, rokon szakmákban nagy előszeretettel kezdtek alkalmazni (pedig részükre sem volt elméleti és gyakorlati felkészítés). Óvónők, tanítónők – talán saját olvasmányélményeik vagy szülői tapasztalataik alapján –, megbizonyosodva a biblioterápia használhatóságáról, spontán módon a munkájuk részévé tették. Bizonyítják ezt a *Segített a könyv, a mese* című kötet vallomásai.

Nos, tekintsük az eltelt évtizedeket az erőgyűjtés időszakának, de most talán megérett az idő arra is, hogy megpróbáljuk újra elővenni a biblioterápiát, s legalább elgondoljunk azokon a lehetőségeken, amelyeket kínálhat nekünk. Lényegesen megváltoztak ugyanis a külső körülmények is.

A társadalmi körülményeket megvizsgálva nyilvánvalóan más a helyzet, mint tíz–húsz évvel ezelőtt. Időközben „kinőtt” és „felőtt” a társadalmi és civil szervezetek rendszere, azoknak a szférája, akik a lehetséges partnereink, szövetségeseink, akikkel egészséges munkamegosztást alakíthatunk ki.

Ma is igen sok (nem csak nálunk, de világszerte) a különféle problémával küszködő, a helyét kereső, bizonytalan, beilleszkedni nem tudó felnőtt,

fiatal vagy gyerek, akinek a lelki-szellemi útkeresését, megerősítését segíteni kell. De ma már nem egyedül a könyvtáraknak kell magukra vállalniuk a karitatív funkciót, megvan ennek a maga intézményrendszere. A társadalmi problémák megoldásából azt a részt kell és lehet vállalnunk, amihez a legjobb adottságokkal mi rendelkezünk, ami a mi specifikus mozgásterünket érinti. A biblioterápia történetesen ilyen.

Könyvtári filozófiánk változása következtében beláttuk a nevelő-könyvtár eszményének tarthatatlanságát, és ezért lemondtunk róla. De sosem adhatjuk fel az értékközvetítő, értékorientáló funkcionkat! A jó irodalom, a rólunk szóló, a minket magunkra ismertető, eligazító szépirodalom tudatos kézbe adása továbbra is a feladatunk kell, hogy legyen!

A könyvtári munka gyakorlata is jelentős változáson ment keresztül időközben: egyre inkább előtérbe kerül az igényes, differenciált minőségi munka, gazdagítanunk kell tehát az esz-köztárunkat.

A könyvtári munkafolyamatok gépesítése előbb-utóbb munkaidőt fog felszabadítani a könyvtárosok számára az érdeemi, speciális feladatok ellátására. A könyvtárról vallott felfogásunkban, a magunkkal szemben támasztott követelményrendszerben középpontba került a használóközpontúság, még általánosabban fogalmazva: az emberközpontúság.

Ezek a tények mind-mind arra kell, hogy ösztönözzenek minket, hogy keressük a még hatékonyabb, még célirányosabb könyvtárosi munkavégzés lehetőségeit.

Ami a képzést illeti, a főiskolai, egyetemi könyvtárosképzés Olvasásismeret tantárgyblokkjába régen bekerült a biblioterápia, valahová az olvasáspedagógia és az olvasáslélektan határmezsgyéjére. Hogy mindig érdeklődést is kelt a hallgatókban, bizonyítják az évente szép számban keletkező ilyen tárgyú szakdolgozatok. Ez az érdeklődés azután a szakdolgozat megírásával többnyire el is múlik.

A szakmai továbbképzést tekintve beszámolhatok arról is, hogy kísérleti jelleggel a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Bölcsészettudományi Karán folyik irodalomterápiára felkészítő posztgraduális (akkreditáció alatt álló) képzés.

A könyvtárosok számára kötelezően előírt hétvékenkénti továbbképzés keretében készül egy 30 órás, gyerekkönyvtárosoknak szánt biblioterápiás program, mely egy Pest megyében megrendezett kísérleti tanfolyam tapasztalataira épül.

Ez még nem sok, de már valami. Még egyszer hangsúlyoznám, hogy a biblioterápia végzésére komolyan fel kell készülni, mert csak látszólag egyszerű az egész. Nagyon lényeges előnyt jelenthetnek a jó személyes adottságok, de az elméleti és gyakorlati felkészülést nem pótolhatják.

Lényegesen javult viszont a helyzet a szakirodalmi ellátottságban. A 90-es évek végének legkorszerűbb amerikai kézikönyve, a Doll-testvérek munkája, lám, már itt van magyarul is, egyelőre az első fejezete.

A társadalmi, szakmai körülmények megváltozásán kívül még bizonyos szerencsésnek mondható aktuális események is

kedvezővé teszik a helyzetet, javíthatják a könyvtárosok és az olvasók fogadókészségét a biblioterápiára. Az egyik ilyen soha vissza nem térő alkalom: a 2001. év mint az olvasás éve és mint a lelki egészség éve is meghirdetett.

A biblioterápia éppen e két dolgot köti össze, hiszen nem más a lényege, mint a lelki egyensúly megteremtése az olvasmányok révén. A könyvtárosoknak, akik nagyrészt mély hivatástudatból működnek a pályán, maguknak is fel kell ismerniük, hogy az élményszerző, önismerethez segítő, önépítő jellegű olvasási készség elősegítése az egyik leglényegesebb feladatuk. Az ilyen mélységű olvasás gondolkodtat és beszélgetésre is indít. Az olvasás, a gondolkodás és a beszélgetés – három alapvető emberi megnyilvánulás, mely bizony, szinte hiánycikké vált az életünkben. Gyerek és felnőtt is szívesen részt vesz efféle együttléteknél, ha megérzi, megta-
pasztalhatja: fontos dolgokban kap segítséget az irodalomtól, a művészetektől.

Nagyon szíven ütött és mások figyelmébe is ajánlom a Doll-testvérek kézikönyvében megfogalmazott üzenetet, miszerint a gyermekek és a fiatalok mentálhigiénés szükségletei messze felülmúlják azok számát, akik hajlandók és tudnak is segítséget nyújtani. Így gyakorlatilag bármely felnőttnek kötelessége, hogy segítséget nyújtson, akár rendelkezik mentálhigiénés képzéssel, akár nem.

E gondolatok tükrében kérem a biblioterápiával kapcsolatos nézeteink újragondolását és átértékelését!

Bartos Éva

Együttműködés a képzés fejlesztéséért a könyvtári rendszer korszakváltásában

A fenti címmel workshopra invitálta a Könyvtári Intézet május 23-án 10 órára a hazai felsőoktatási intézmények könyvtáros tanszékeinek vezetőit, oktatóit, a könyvtári akkreditációs bizottság és az IKSZ-MKE képzési bizottsága tagjait. A rendezvény háziasszonya *Bartos Éva*, az oktatási osztály vezetője volt, aki rövid, tízperces tájékoztatót kért a tanszékek képviselőitől arról, hogyan változott a tananyag az új jogszabályok és az új könyvtári fejlesztések következtében. (Dippold Péter, az intézet vezetője más elfoglaltsága miatt nem tudott részt venni a workshopon.)

Pálvölgyi Mihály a szombathelyi Berzsényi Dániel Főiskola Könyvtár- és Információtudományi Tanszékének az 1994 és 1997 közötti időszakban több egyetemmel karöltve lebonyolított tantervfejlesztéseiről szólt. Ezek fő jellemzője a modularitás. Bevezettek például egy ún. átállító általános modult, egy 400 órás kommunikációs modult, és nem csak orientációs modulok indítását, de információs brókerképzést is terveznek. A tízfős tanszéken sokrétű kutatások zajlanak. Negyvenötven hallgatóval indul egy-egy évfolyam, s kb. harmincan végznek. Ebben az évben éppen négyszeres a túljelentkezés. Gondjaik közül a számítógépes

hátter megteremtését említette *Pálvölgyi Mihály*.

A Debreceni Egyetem képviselőjében *Bényei Miklós* arról beszélt, hogy tapasztalataik szerint a tanszéken 1994-ben bevezetett kreditrendszer rontja a hallgatói fegyelmet. Fontosnak tartják a speciális kollégiumok tartalmak kitöltését, a törvényalkotás megismertetését és a könyvtári gyakorlatot. Szólt a doktorképzésről is: a tanszéken hat-hét doktorandusz van. Fontosnak tartják a szakmai tanácskozásokat és a szakmai akkreditáció fejlesztését, ez utóbbról azonban gyakorta nem szakemberek döntenek. Jó volna közelíteni az angolszász gyakorlathoz – állapította meg.

Az ELTE könyvtári tanszékének vezetője, *Sebestyén György* örömmel jelezte, hogy a nyár folyamán könyv jelenik meg, amely 1949-től dolgozza fel a tanszék történetét. A kreditrendszer védelmében elmondta: tapasztalata szerint az egyetemek több elméleti és tudományos ismeretet adnak. Az ELTE-n harmadik éve folyik PhD-képzés, jelenleg harmincötven vesznek részt benne. Hangsúlyozta: fontos volna, hogy könyvtárosok is szerezzenek akadémikus fokozatot. *Sebestyén György* nagyra értékeli a főiskolai képzést, gyakorlatias, szolgáltató szakmaiságra neveli a hallgatókat, nem kutatási feladatok végzésére. (Ezzel szemben alapkövetelménynek tekinti, hogy a tanszék oktatógárdájának tagjai rendelkezzenek tudományos fokozatokkal!) Saját képzésük gondjainak sorából a könyvtári szoftverek nehéz beszerezhetőségét emelte ki: a legkorszerűbb szoftverek megvásárlásához 2–3 mil-